

Stortinget 12.4.1988

Innlegg i debatten om
inntektsoppgjøret

Med forbehold om endringer
SPERRET til innlegget er
holdt.

Statsminister

Gro Harlem Brundtland

President

Jeg er glad for at et flertall i Stortinget er med på å ta et nasjonalt ansvar, og sikrer et inntektspolitisk opplegg som styrker norsk økonomi og som peker framover.

Ansvar for en forsvarlig utvikling i landets økonomi er ikke bare knyttet til Regjeringen og Stortinget, men til alle dem som har innflytelse på den økonomiske utviklingen og på grunnlaget for inntektsoppgjørene. De største organisasjonene har tatt ansvar og har lagt ned mye arbeid i det inntektspolitiske samarbeidet.

Avtalen mellom LO og N.A.F. er fulgt opp på en rekke områder, slik at det nå er inngått avtaler etter samme mønster for mer enn halvparten av norsk arbeidsliv. Disse avtalene er viktige bidrag til å nå våre felles mål: En styrking av norsk økonomi, lavere prisstigning, bedre konkurransevne for næringslivet og sikring av sysselsetting og velferd.

Som det ble understreket under behandlingen av budsjettet i fjor høst, var det økonomiske opplegget for 1988 nøye knyttet til at vi lykkes med et samarbeid om pris- og inntektsdannelsen. Det er påtrengende å bringe pris- og kostnadsstigningen ned mot det den er i de land vi handler med. Det er gjort fremskritt i dette viktige arbeidet. Gapet mellom pris- og kostnadsstigningen i Norge og hos våre handelspartnere er krympet, men situasjonen er fortsatt langt fra tilfredsstillende. For vi kan ikke basere oss

på å leve med en pris- og kostnadsstigning som er klart høyere enn i de land norsk næringsliv må konkurrere med. Vi kan heller ikke bevilge oss større inntekter enn det er grunnlag for i landets produksjon. Det er fortsatt et faktum at vi bruker langt mer enn vi som nasjon har av inntekter.

Det er bare gjennom et samarbeid vi kan bringe utviklingen over i et bedre spor. Alternativet til et slikt samarbeid er enten dramatiske innstramminger som raskt ville føre til høy arbeidsledighet og svekket velferd - eller at vi skyver problemene foran oss. Men da ville vi raskt komme i en tvangssituasjon som også ville føre til ledighet og svekket velferd. Vi vet at det er situasjonen mange land har kommet opp i gjennom de siste ti årene. Dette er en erfaring vi må ta lærdom av. Vi må velge en annen kurs.

Det har vært et nytt trekk i vår økonomi gjennom hele 1980-årene, at prisstigningen har ligget tildels betydelig over de land vi handler med. Vi vet at Høyres linje - ~~og~~ satse på skattelettelse - er ikke noe alternativ. Det ble prøvd i første halvdel av 1980-årene. Selv ikke kombinasjonen av skattelette og 80.000 arbeidsledige bragte lønnsglidningen under 5 pst. og prisstigningen ned på linje med våre handelspartnere.

Samarbeidet ved vårens inntektsoppgjør er forankret i den felles interesse vi alle har av å trygge norsk økonomi og våre egne muligheter.

Regjeringen har under arbeidet med inntektsoppgjøret holdt nær kontakt med organisasjonene, både gjennom møter i Kontaktutvalget og gjennom mer uformelle kanaler. Alle organisasjonene i Kontaktutvalget ga tidlig uttrykk for ønske om å medvirke til et inntektspolitisk samarbeid, men knyttet ulike forutsetninger til dette, bl.a. når det gjaldt den offentlige medvirkning.

Også i den perioden forhandlingene mellom LO og NAF pågikk, ble de to andre store organisasjonene holdt løpende orientert, bl.a. om Regjeringens muligheter for medvirkning. Fra

Regjeringens side var siktemålet å komme fram til et samlet opplegg som alle de store organisasjonene kunne stille seg bak. Tiltakene ble derfor utformet slik at de også imøtekom saker som YS og AF prioriterte høyt.

Den avtalen som ble inngått mellom LO og NAF sikret den nødvendige moderasjon - og den ga et oppgjør med en meget god sosial profil. Formen som er valgt med et likt kronetillegg for alle, og med tillegg utover det bare for de lavtlønte gir en god fordelingsprofil. Dette er med på å sikre en rettferdig fordeling, etter en rekke oppgjør der det er de høyest lønte som har kunne ta ut de største tilleggene. De som har minst får denne gang de største tilleggene.

Disse sentrale og viktige sidene ved resultatet av dette inntektsoppgjøret har langt på vei druknet i en opphetet debatt der helheten er tapt av syne. Regjeringen har i samarbeid med partene oppnådd en bedre styring av norsk økonomi med mange positive virkninger for norsk næringsliv og for en rettferdig fordeling. Fra ulike hold har man kommet med en form for kritikk som avsporer hva dette egentlig dreier seg om. Det er på mange måter trist at det både fra høyre og venstre side er lagt opp til direkte motstand mot styringstiltak som kan virke i praksis. Mer tankevekkende er det likevel at de tidligere regjeringspartiene med et unntak har valgt en nokså lettvent og lite framsynt innfallsvinkel til disse viktige spørsmål. På denne bakgrunn er jeg ikke overrasket over hverken Aftenpostens, Erling Nordviks eller Finn Gustavsens klare standpunkter i den offentlige debatten. For det er jo nettopp slik som Finn Gustavsens skrev i Arbeiderbladet på lørdag at kronetillegget er et positivt symbol på et folk som tar til vettet og handler til beste for både vår og neste generasjon.

Viljen til moderasjon i inntektstilleggene har gjort det mulig å få til reformer og sosiale forbedringer innenfor en samlet sett meget nøkern ramme:

Det gjelder:

- Pensjonsreformen
- Utvidet svangerskapspermisjon
- Lavere rente og bedret boligfinansiering
- Lettere vilkår for tilbakebetaling av studielån

Den inntektsreguleringsloven som skal behandles senere i dag, skal sikre at andre grupper ikke får anledning til å ta ut større inntektstillegg enn det som ble avtalt i hovedoppgjørene. Vi vil alle ha fordeler av den styrkingen av norsk økonomi som avtalen mellom LO og N.A.F. og de øvrige avtaler som nå er inngått, vil innebære. Men da er det ikke mer enn rimelig at vi alle også er med å vise den samme moderasjon. For i et inntektspolitisk samarbeid kan vi ikke ha gratispassasjerer som høster fruktene av samarbeidet, men som ikke er med å dele belastningene.

Loven skal også hindre at det bedriftene sparer på inntektsoppgjøret skal deles ut i form av økt utbytte til eierne. Disse økte inntektene må i stedet gå til investeringer som trykker arbeidsplassene og våre framtidsmuligheter.

Ordningen med avtalebasert førtidspensjon vil gi eldre arbeidstakere mulighet for å gå ut av arbeidslivet på en verdig måte før den ordinære pensjonsalder på 67 år. Det vil også bli bygd inn i ordningen en mulighet for å trappe ned yrkesaktiviteten fra 65 år, slikt at en kan kombinere arbeid og trygd. Valget skal ikke være heltidsarbeid eller fulltids pensjonist. Mulighetene til en kombinasjon bør være tilstede.

Det er en underlig kritikk dette er blitt møtt med. På den ene siden blir avtalen kritisert fordi den ikke er omfattende nok, og fanger opp alle de som har liten eller ingen yrkesaktivitet tidligere. På den annen side hevdes det, og tildels fra samme hold, at ordningen er for kostbar og at vi egentlig ikke har råd til det. Det man i virkeligheten da sier, er jo at arbeidstakerorganisasjonene ikke skal ha lov til å inngå avtaler om førtidspensjonering som en del av et meget moderat inntektsoppgjør. For det er jo i det alt vesentlige arbeidsgiverne som skal dekke utgiftene ved denne ordningen.

Statens bidrag må først og fremst ses i sammenheng med at det vil bli innsparinger i andre trygdeutgifter.

Ordningen vil være et godt tilbud også for det store flertall av yrkesaktive kvinner. Faktisk vil 70-80 pst av de yrkesaktive kvinnene som i dag er over 60 år kunne benytte ordningen. Sammen med den formen inntektstilleggene har fått og utvidelsen av svangerskapspermisjonen, som også er en del av resultatet, har vi ikke på mange år hatt et inntektsoppgjør med en så klar kvinneprofil.

Regjeringen valgte å behandle pensjonsistoppgjøret som en del av det samlede inntektspolitiske opplegget i vår. Det forslaget til regulering av folketrygdpensjonene som Regjeringen la fram, ville gitt pensjonistene en klart sterkere inntektsvekst enn gjennomsnittet for de yrkesaktive i 1988. Pensjonistene ble imidlertid hengende etter i inntektsutviklingen i 1987, fordi lønnsglidningen ble klart høyere enn forutsatt. Men det tapte ble dekket inn igjen ved Regjeringens forslag. Minstepensjonene vil over toårsperioden 86-88 stige klart sterkere enn inntektsutviklingen for de yrkesaktive, når en tar hensyn til skatteomleggingen. Dette bildet er forsterket gjennom den ytterligere øking i særtillegget som det er blitt flertall for gjennom behandlingen i Finanskomitéen.

Vi kan i det lange løp ikke leve med at inntektsoppgjørene skal være en alles kamp mot alle hvor det er markedskreftene og gruppeinteressene som sammen råder grunnen. Jeg tror de aller fleste ser at det her er behov for en bedre, mer helhetlig og rettferdig styring. Dette oppgjøret har vist at det var vilje til ansvar, og at det norske samfunn er i stand til å fatte de beslutninger som er nødvendig for å ordne vår økonomi på en mer fremtidsrettet måte. Det er viktig at dette ikke blir et enkeltstående skippertak, men at arbeidet følges opp, både i praktisk handling og i videre prinsipiell og praktisk tenkning. Det pågår nå et utredningsarbeid om inntektsdannelsen i Norge. Blant annet med utgangspunkt i dette er Regjeringen innstilt på å legge fram en egen melding om inntektsdannelse og

inntektspolitiske spørsmål, slik finanskomiteen har bedt om i innstillingen om Senterpartiets forslag.

I den situasjonen vi nå er inne i nytter det ikke å vike tilbake for tiltak som kan være tunge å bære fram. Under finansdebatten påpekte jeg at det nå må vises nasjonalt ansvar, og at dette må gå foran hensynet til partipolitisk taktikk og egenmarkering. Det er skuffende at ikke flere partier enn Arbeiderpartiet og Senterpartiet har hatt vilje til å vise et slikt nasjonalt ansvar i en så viktig sak som den Stortinget behandler i dag.

Det er et kortsiktig, taktisk spill vi nå er vitner til fra enkelte av de andre partiene. Høyre forsøker på den ene siden å gi inntrykk av at de er for et moderat oppgjør og en inntektsreguleringslov. På den annen side fyrer de opp under all slags misnøye og fremmer forslag som i realiteten ville kullkaste hele det inntektspolitiske samarbeidet. Både Høyre og Kristelig Folkeparti - som begge burde føle et særlig ansvar for de økonomiske problemer landet er kommet i - har falt for fristelsen til å la hensynet til partipolitisk taktikk og egenmarkering gå foran hensynet til landets økonomi.

Gjennom årets inntektsoppgjør er det tatt et viktig skritt for å gjenreise styrken i norsk økonomi, men vi er ennå ikke framme. Vi må ikke igjen gjøre feilen fra årene omkring 1985. Da ble det skapt en kortsiktig og farlig vekst i produksjon og sysselsetting. Drivkraften var en uforsvarlig kreditteksjon som førte til eksplosjon i det private forbruk og en lang rekke tapsbringende prosjekter som ikke minst bankregnskapene nå om dagen vitner om.

Høyre sier de vil ha tilbake veksten fra 1985, men vet i virkeligheten at det ikke er noe grunnlag for en slik vekst, som ville bety at man gjentok tidligere feiltrinn. For det var en vekst i forbruket som skapte enda større vekst i importen, og som reduserte norsk næringslivs markedsandeler. Det var en vekst som ødela vår utenriksøkonomi. Det var en vekst som baserte seg på at

vi levde på forskudd og skjøv regningene foran oss. En slik vekst må vi ikke få tilbake.

Den veksten vi nå må ha - det er en vekst i industrien og eksporten, det er en vekst i de delene av norsk næringsliv som konkurrerer med utlandet. Her ser vi nå klar framgang. Inntektsoppgjøret vil styrke disse mulighetene ytterligere.